

**ПРОДУКТИВНІСТЬ ДУБОВО-СОСНОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ
ФІЛІЇ «КІВЕРЦІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»
ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»**

Мазепа В.Г., д.с.-г.н., проф.

Луцький національний технічний університет

Толстушко Н.О., к.т.н., доц.

Луцький національний технічний університет

Герасимчук Г.В.,

Ківерцівський національний природний парк «Цуманська пуща»

Унікальні високопродуктивні дубово-соснові деревостани у Волинському Поліссі збереглися на окремих ділянках філії Ківерцівське лісове господарство ДП “Ліси України” та потребують збереження [1]. Унікальність таких деревостанів за участю сосни і дуба та їх поширення вимагає поглибленого вивчення засад їх збереження та відтворення і, особливо, їх стану та продуктивності на різних етапах розвитку.

Інтенсивна лісоексплуатація дубово-соснових лісостанів призвела до порушення їх якісної структури і форми, зниження їх стійкості. Причинно-наслідкові чинники пошкодження дубово-соснових деревостанів, а саме антропогенний вплив на них, їх інтенсивні рубки, недостатні заходи щодо природного їх відновлення, обумовлюють ослаблення та деградацію таких деревостанів [2]. Інтенсивне лісокористування призвело до спрощення структури, зрідження дубово-соснових лісостанів.

Вивчення особливостей формування стійких і продуктивних дубово-соснових деревостанів є важливим питанням для охорони та їх відтворення, яке потребує подальшого вивчення та вдосконалення на лісотипологічній основі з врахуванням впливу на лісостани регіональних чинників довкілля. Для вирішення цієї проблеми у межах філії Ківерцівське лісове господарство ДП “Ліси України” потрібно встановити їх фактичну і потенційну продуктивність, типи деревостанів, а також лісівничу ефективність використання ґрунтово-кліматичних умов у конкретних типах лісу. Для дослідження продуктивності деревостанів використано матеріали лісовпорядкування території підприємства за 2013 рік. Встановлення фактичної та потенційної продуктивності деревостанів у різних типах лісу та класах віку дасть змогу обґрунтувати вибір напрямку ведення господарства у сугрудах та грудах і розробити лісівничі заходи для підвищення продуктивності та стійкості дубово-соснових лісостанів.

Оцінка продуктивності деревостанів здійснювалась за методикою типологічного аналізу [3], яка передбачає їх розподіл у межах класів віку, визначення максимальної природної та фактичної продуктивності, а також розподіл деревостанів за типами і повнотою. Розрахунки потенційних запасів корінних деревостанів здійснювали з використанням нормативно-довідкових матеріалів для таксації лісостанів [3].

Найбільшу площу у лісовому фонді досліджуваного підприємства займають сирий чорновільховий сугруд, який займає 17% вкритих лісовою рослинністю земель; волога грабова судіброва – 14,5%, свіжа грабова діброва – 13,3%, свіжий грабово-дубово-сосновий сугруд – 11,1%, вологий дубово-сосновий субір – 8,6% та свіжий дубово-сосновий субір – 6,5% (табл. 1).

Таблиця 1 – Розподіл вкритих лісовою рослинністю земель філії Ківерцівське лісове господарство ДП «Ліси України» за типами лісу (станом на 2013 рік)

Тип лісу	Площа		Тип лісу	Площа	
	га	%		га	%
A ₁ C	1,8	-	C ₄ ВЛЧ	5092,9	17,0
A ₂ C	77,6	0,26	C ₄ ВЛО	1129,2	3,8
B ₂ ДС	1955,0	6,5	C ₅ БСО	76,5	
B ₃ ДС	2569,3	8,6	C ₅ ВЛЧ	281,4	
B ₄ ДС	347,6	1,2	C ₅ ВЛО	48,5	0,16
B ₄ ДСО	113,2	0,4	D ₂ ГД	3989,1	13,3
B ₅ БС	82,9	0,28	D ₃ ГД	571,6	1,9
C ₂ ГСД	339,3	1,1	D ₄ ГД	43,8	0,15
C ₂ ГДС	3304,0	11,1	D ₄ ВЛЧ	552,9	1,8
C ₂ ГД	1346,2	4,5	D ₄ ВЛО	372,1	1,2
C ₃ ГСД	308,6	1,0	D ₅ ВЛЧ	1,2	-
C ₃ ГДС	2710,1	9,1	B ₅ БСО	7,5	-
C ₃ ГД	4334,4	14,5	C ₄ ГСД	17,2	
C ₄ ГДС	36,1	-	C ₅ БС	30,6	
C ₄ ГД	65,6				
C ₄ ДСО	103,9				
РАЗОМ	-	-	-	29910,1	100

Найменшу площу займають сухий сосновий бір (1,8 га) та мокрий чорновільховий груд (1,2 га). Відтак, у філії Ківерцівське лісове господарство ДП «Ліси України» переважаючими типами лісу є волога грабова судіброва, свіжа грабова діброва, сирий чорновільховий сугруд та свіжий грабово-дубово-сосновий сугруд, в умовах якого формуються високопродуктивні дубово-соснові деревостани (табл. 2).

В умовах переважаючого типу лісу дубово-соснові деревостани досягають відносно високої продуктивності. Середні фактичні запаси деревостанів тут зростають до 9 класу віку, досягаючи максимальної величини 425 м³·га⁻¹. У старших за віком деревостанах спостерігається зниження їх середнього запасу. Так, запаси стиглих та перестійних деревостанів віком 121–180 років, частина з яких охороняється Ківерцівським НПП «Цуманська пуша», коливаються в межах 309 – 287 м³·га⁻¹.

Таблиця 2 – Фактична та потенційна продуктивність деревостанів свіжого грабово-дубово-соснового сугруду (Ківерцівське лісництво, С₂ГДС)

Група віку	Загальна площа, га	Сумарний фактичний запас, тис. куб. м	Середній запас на 1 га, куб. м	Середній приріст на 1 га, куб. м	Потенційний запас на 1 га, куб. м	Потенційний запас на всій площі, тис. куб. м	Використання типологічного потенціалу, %
5-10	21,8	0,34	16,0	2,3	20	0,44	77
11-20	34,2	1,84	53,8	3,6	65	2,22	83
21-30	37,3	3,91	104,8	4,2	130	4,85	81
31-40	26,1	5,02	192,3	5,5	210	5,48	92
41-50	62,5	17,53	280,5	6,2	300	18,75	99
51-60	195,0	70,68	362,5	6,6	360	70,2	101
61-70	143,2	59,23	413,6	6,4	420	60,14	98
71-80	102,3	41,79	408,5	5,5	460	47,06	89
81-90	105,9	45,20	425,1	5,0	490	51,89	87
91-100	92,9	34,83	375,0	3,9	500	46,45	75
101-120	47,8	16,0	335,0	3,1	500	23,9	67
121-140	9,6	2,97	309,4	2,4	490	4,70	63
141-160	59,1	16,65	282,0	1,9	480	28,37	59
161-180	6,2	1,78	287,0	1,7	470	2,91	61
Разом	943,9	317,77	-	-	-	367,36	86,5
Середня			337	4,7	-	-	-

Примітка. Всього враховано 405 ділянок даного типу лісу. Середній вік деревостанів становить 71,3 роки.

Стигли та перестійні деревостани характеризуються найнижчими показниками використання лісорослинного потенціалу. У сосняках віком 101-140 років він становить 63 – 67%, а в перестійних віком 141 – 180 років – 59 – 61%. У свіжому грабово-дубово-сосновому сугруді переважають похідні та високоповнотні деревостани, в основному чисті сосняки, дубняки з дуба звичайного та червоного, березняки та на малих площах ялинники, кленняки та модринники.

Література

1. Біорізноманіття Цуманської пущі та питання його збереження / Під заг. ред. Т.Л. Андрієнко та М.Л. Клестова. – К.: Фітосоціологічний центр, 2004. – 136 с.
2. Генсірук С. А., Нижник М. С., Копій Л. І. Ліси Західного регіону України [Текст] : моногр. / С. А. Генсірук, М. С. Нижник, Л. І. Копій. – Львів: Атлас, 1998. – 408 с.
3. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии / ред. кол. А.З. Швиденко, А.А. Строчинский, Ю.Н. Савич и др. – К. : Изд-во "Урожай", 1987. – 560 с.